

IN - NAHILA

TA'

AGOSTINO UHMANZIN.

GAZZETTA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Giebha zeüg dac li għaraf hallat il helu ma'l mekting.

174.

13 ta' JANNAR 1912.

IR-RABA SENA

FTEHIM.

Hadd ma jista jissieheb għal ankas minn sena; u jecj ma jgharrafx lili, b'il mictub, għallankas hmistax kabel, li ma fi hsiebux ijgedded, inghoddu bhala 'msieheb għa's-sena ta' ūara. Il hlas, b'il kuddiem, hu: għal ta' Belt, ta' l Furjana u ta' Ta's-Sliema hamres xelini f'is-sena u jista jsir b'is-sitt xhur jeŭ b'it-tliet xhur; l-obrajn ijhalisu, barra minn dan, il posta ucoll. Cull min jissieheb issa jiehu l-eñnel sena li harget b'xejn; min ijsiehbu jiehu "Mahbub ta' Gesu" b'xejn. In-"Nahla" u il "Mahbub ta' Gesu" jinbighu għand is-Sur ĠANNI CRITIEN, ta' Strada Rjali ta' l Belt, fejn jista jsir il hlas ta' l gazzetta ucoll. L-ittri għandhom jinbagħtu collha f'Ta's-Sliema, 12, Str: S. Vincenzo.

Esperanto

(Continuazione)

Forse, chi sa? quello che in venticinque anni non ha potuto scorgere il profondo filologo, Zamenhof; quello che ne' venti anni dacchè è comparso l'Esperanto non hanno potuto o saputo correggere Louis de Beaufront, Paul Fruictier, il Prof: Boirac, il Pror: Cart, il Prof: Ramsay, il Prof: Lloyd, il Prof: Meray, O'Connor, e tanti altri illustri Esperantisti, lo scorgerà, lo correggerà a primo colpo d'occhio il primo saputello di strada, il primo eroe da caffè, insomma uno di quelli, stigmatizzati con santa ragione dal grande ghibellino:—che vogliono

sedere a scranna

« Per giudicar da lungi mille miglia

« Con la veduta corta d'una spanna. »

E dobbiamo noi per pochi nei sacrificare tutta la santa causa, aspettando, colle mani alla cintola, l'*auspicium melioris aevi*? Dobbiamo noi dannare noi stessi ad un tenebroso eterno perchè gli astronomi ci assicurano che ci sono delle macchie anche nel sole? o distruggere la grande opera di Watt, Fulton e Stephenson perchè non abbiamo fatto ancora pienamente la conquista della navigazione aerea? o perchè Adolfo Tamè non ha adottato ancora il suo accumulatore elettrico?

Utilizziamo l'opera mettendola in azione; collo sbattimento la scorie rimarrà nel crivello (per essere buttata via; e teniamo sempre dinnanzi alla mente le sagge parole del Chateaubriand:—

“ *Il faut désormais abandonner la critique mesquine des défauts pour la grande et féconde critique des beautés;*”
perchè come bene osserva il Carducci:—

“ *nulla v'ha sì puro e alto dopo l'ingegno come la riverenza dell'ingegno per se medesimo e la facoltà di comprenderlo ed amarlo.*”

Ma è poi vero che l'Esperanto non è perfetto?

Si chiama perfetta quella cosa che è più idonea allo scopo prefisso—quindi nel caso nostro dobbiamo ricercare una perfezione concreta e non astratta, relativa e non assoluta.

La perfezione assoluta, teorica, poteva forse venire raggiunta da un sistema filosofico, *a priori*, vale a dire quando tutta la lingua veniva creata dalla mente dell'autore. Ma l'Esperanto è un idioma *a posteriori*, vale a dire calcato, orma per orma, sulle leggi e le radici delle lingue già esistenti. Ora essendo le lingue nazionali imperfettissime il Dr: Zamenhof non ha voluto allontanarsi in modo tale da snaturarli; e neppure voleva, per raggiungere una idealità superflua, sacrificare l'intendimento precipuo di plasmare un *quid* facile per adattarlo alla intelligenza delle masse. Perchè senza queste l'universalità dell'idea sarebbe rimasta una utopia. E valeva la pena di sacrificare lo scopo, per certi fronzoli di mero lusso? Ripetere la storia del piedino cinese o del famoso piatto di lenticchie? E poi può uno chiamare imperfetta una cosa prima di averla studiata bene sotto tutti i riguardi? Non si sono scagliati tanti linguisti contro l'uso dell'accusativo giudicandolo una superfluità; mentre poi, dietro più maturo esame, si sono convinti che appunto l'uso di quell'accusativo è una delle più geniali trovate del Dr: Zamenhof?

E non funzionano bene le lingue naturali a dispetto di tutte le loro imperfezioni? L'occhio itterico ci fa vedere spesso le cose più brutte di quel che sono!

A me, dice un tale, non mi piace l'Esperanto perchè non è eufonico.

Certo quando vi mettete a leggere, come fanno parecchi, senza conoscere le leggi, i suoni e gli accenti. Poi è bella cosa l'eufonia; ma certo sono cose più belle la chiarezza e la facilità d'apprendere. Per evitare certi suoni un po' duri faceva d'uopo mutilare le radici, aggiungere superfluità, creare eccezioni. Ecco crollato tutto l'edificio.

Ma è poi vero?

R. H. Geoghegan scrive:—

“Esperanto is remarkably euphonious, and equally well adapted to poetry as to the requirements of science and commerce.”

E l'illustre Dr. Lloyd, Professore di *Phonetics* nella Università di Liverpool, dove insegna anche l'Esperanto, afferma:—

“Its sounds are more akin to Spanish or Italian than to any other European language.”

E non viene appellato *la lingua de Dios* lo spagnolo, e *l'idioma gentile* l'italiano? E quindi quale altra eufonia più armoniosa e dolce preferivate per l'Esperanto? Ma per darvi un saggio della musicalità del caro idioma permettemi, prima di passare alla seconda parte, di presentarvi l'allievo mio, il Signor Francesco Micaleff, il quale reciterà in Esperanto la bellissima traduzione fatta dal Grabowski dello omai famoso poema del Longfellow:—

EXCELSIOR!

PARTE SECONDA

Ma mi direte: *Noi abbiamo capito ben poco di questo strano linguaggio. È facile davvero quest'Esperanto? È sul serio che ci dite che poche settimane bastano per impararlo?*

Sì, anzi è verissimo. Per un individuo colto che conosce l'italiano, l'inglese ed un po' di francese dieci, dodici ore bastano per metterlo nella grata posizione di poter corrispondere con tutto il mondo Esperantista; coll'ajuto certamente d'un dizionario.

Due o tre mesi, studiando poche ore al giorno, gli bastano per poter tenere una conversazione. È tutto questo è stato parecchie volte sperimentato su una grande quantità di persone.

La grammatica, composta di sole sedici regole facilissime, può molto bene essere imparata in una mezz'ora. Tutte le conjugazioni del verbo, così difficili nelle altre lingue, ed in modo speciale nella francese, tanto che il Generale Faidherbe ha detto una volta che *“le verbe est le grande obstacle à notre colonisation.”* possono in Esperanto essere possedute in otto, dieci minuti. Se nelle altre lingue fa d'uopo d'imparare cinquanta mila parole per scrivere un'articolo, in Esperanto basta a sufficienza l'imparare un miliajo; e queste saranno parole già radicalmente conosciute perchè già esistenti nelle lingue

germano-latine. Una persona, senza avere mai visto uno scritto in Esperanto, ricevendo una lettera vergata in quest'idioma con una piccola *Chiave* (che non pesa più di cinque grammi), potrà tradurre improvvisamente e senza l'ajuto di nessuno tutta quella lettera da capo a fondo.

Tolstoi ci assicura che dopo due ore di studio poteva capire quello che leggeva in esperanto. Mr: Lemaire, nel 1892, ricevette alle due del dopopranzo la prima lettera in Esperanto accompagnata da un manuale. Prima di quel giorno non aveva mai sentito, neppure parlare, di quest'idioma. Alle sette di sera spedì al Signor De Beaufront una lunga lettera in Esperanto ed assolutamente corretta.

Io, dopo cinque ore di studio ho scritto al mio collega ed amico, il Farmacista Giov: Busutil una lettera di quattro pagine con pochissimi sbagli. Cito questo fatto personale non per uno sciocco sentimento di vanità, ma come un tangibile *argumentum ad hominem*; e posso centuplicare i casi; ma non lo faccio per ragione di brevità.

Ma, sento dire parecchi, questa è una lingua pe' dotti, che fa d'uopo conoscere molte lingue per impararla.

Io non sono dotto; io non conosco molte lingue, eppure ho imparato la *Kara Linguo* bastantemente bene. Certamente chi conosce le lingue arriva più presto: ma non è assolutamente necessaria la cognizione di altre lingue.

Di slavo nell'esperanto c'è pochissima cosa;— eppure gli slavi sono forse i più numerosi. Ecco quel che ci dice il Prof: Avilov, russo, su questo riguardo: “io mi sono convinto per esperienza propria che quelli che già conoscono le radici latine non richiedono più di sette giorni per scriverlo; mentre quelli che non conoscono veruna lingua straniera non richiedono più di uno o due mesi di studio, applicandosi poche ore al giorno.”

Il Signor Magnusson, svedese, afferma che “egli non possiede che una istruzione molto limitata, e che non ha mai studiato le lingue” eppure egli corrisponde facilmente con parecchie nazioni diverse.

Il russo De Kanalossy-Lefler scrisse al giornale “*Concordia*” di Parigi, che egli conosce una ventina di amici che senza essere padroni di veruna lingua straniera e con una istruzione molto elementare, hanno imparato l'Esperanto in tre o quattro settimane e lo usano con facilità per le loro corrispondenze.”

È pur degno di nota il fatto recente riportato dal giornale inglese “*The Clarion*” riguardo all'operajo H. D. Lodden che ha potuto corrispondere in Esperanto dopo due mesi di studio.

Ma passiamo a vedere quali sono questi mezzi che ha adoperato il Dr: Zamenhof per raggiungere questa facilità.

Signori, io non voglio abusare troppo della vostra generosa longanimità. Spiegherò dettagliatamente la grammatica e la struttura del vocabolario nel Corso Gratuito d'Esperanto che inizierò tra breve al Liceo.

Pel momento mi limito solamente a darvi una idea generale per mezzo di alcuni esempj che basteranno per soddisfare la vostra legittima curiosità.

(*Continua.*)

IL CURA TA'S-SAUM

(Tissocta minn numru ta' kabel.)

Kieghed nisma xi hadd ijghidli «U int ghax tindahal f'dana; mela int tabib?» u dana hu ta's-señ ta' min jaghdru ghalix jahseb li il biċċa carta ta'd-diploma jeñ it-toga u il berrittin jaghmlu in-nies jifhimu f'dac li ma jkunux studjaù. It-tobba jitghallmu minn fuk il cotba u meta inti tcun tifhem seña dañ il cotba tista' titghallm il medicina b'hal-hom. Dana ghal cotba ta' l' medicina ma hemmx l-ebda curantina li tertaghhom ghalihom biss u ghalhecc cull min ijlet-tillu ijstudjahom ijcuñ jaf b'halhom. Barra minn dana l-akna nies li sabu xi haġa f'il medicina li ghamlet gid cbir lil bniedmin ma chienux tobba ta' l-Laürja. Isimghu xi jghid Purinton (faċċ. 50):— «*Healing has been promoted by pioneers outside the regular school. I have but to mention these names: Hahnemann, Ling, Kneipp, Kuhne, Lahmann, Schroth, Rikli, Just, Weltmer, Babbitt, Macfadden, Still, Wilmans, Eddy;—the list is endless. These benefactors of the race had the courage that comes from an individual, cumulative and practical ideal. The greatest of them being Jesus the Nazarene... Every soul that dares to be true to itself has passed through Gethsemane and faces Golgotha. If the world does not tear its flesh with spikes that spill its blood on the cross, it is because the spewings of anathema and the thorns of persecution are more subtly cruel. Think you then that courage is a possession to be underestimated?*»

Purinton chien jaf li chien kieghed jaghmel haġa tajjba u seña u ghalhecc ma bażax m'il ghajdud ta'n-nies u lankas m'iz-żuffjett ta' l'injoranti. Hareġ f'it-torok, baka jahdem, ghamel taħditiet u ħakkak chemm felaħ ghal fehma tieghu. Hecc ghamilt jiena ghalix ma chellix ghal fejn nitnarrab m'in-nies billi ma cont ghamilt l-ebda haġa li titfa ghajb fuk ismi. «*I walked the streets while the town gossiped. I worked instead of rested, giving lectures at a Summer School then in progress. I projected myself into all sorts of hostile vibrations from people who did not understand and did not want to.*»

* * *

Purinton ijgharrafna li is-sauma li ghamel m'hux biss cattriltu saħhtu iżda kañuñietlu moħħu ucoll tant li ũara is-sauma beda jicteb il poesija għac li kabel ma chien chiteb katt u il prosa tieghu bdiet hierġa nisk aħjar. «*The Conquest Fast marked a complete change in my prose style. The Fast developed my poetic gifts. Prior to the summer when I fasted, I had never written a single poem. In the ten months immediately following the Fast, over two hundred poems were transcribed. Twenty seven came in a single week, eight in a single day. This unparalleled volume of verse I attribute directly to the Thirty-Day Fast. Don't conclude that Fasting will make everybody a poet... But whatever your special talents may be, these should be revealed through the fast;*» iġifieri li b'dana ma ghandniex nithmu li billi uiehed ijsum ghandu jsir poeta jecc ma jkunx maħluk hecc m'il bajda billi *poeta nascitur, orator fit;* iżda dac id-don ta' moħħ li jcolloc moħħi jitla f'il aiċċ u jġieghlec tintebaħ bih. Purinton il-lum hu maghdud bhala uiehed m'il poeti it-tajjbin ta' l'America u f'in-«*Naturopath*» ijcuñ hemm sicñit poesiji sbiħ tieghu. Ighid

ucoll li ũara is-sauma sab il vera triek ta' hajtu li ghalih chien imsejjah. «*The Fast disclosed my life-work.*»

* * *

Meta chien kieghed jicteb il «*Philosophy of Fasting*» Purinton raġa sam biss ma jghidilniex ghal chemm granet. F'il faċċata 84 nsibu:— «*To day as I write this chapter. I am beginning another Fast; my brain is clouded, my body irritated; these conditions usually marking the first days of a Fast. But my heart is light, my soul radiantly happy.*»

Chien hañ xi hadd li stagħgeb u saħansitra ma riedx jemmen li jiena bkajt nahdem ma tul is-sauma tieghi. Purinton ijghid li dana m'hux biss jista jcuñ iżda li jaf li ġara chemm il darba:— «*I have known active business men to labor incessantly through twenty, thirty even forty days' abstention from food.*»

F'il faċċata 104 jghidilna li is-sauma ghandna naghmluha jeñ f'il harifa jeñ f'is-sajf. Ghalix f'dic l-istagun insibu il frott u il ħxejjex frischi biex nicsru is-sauma, ghalix is-shana tghinna neghirku biex insaffu m'il ħmieġ ġisimna, ghalix is-sajf ma hux żmien ix-xogħol li jchiddec u ghalix f'is-sajf actar titħajjar toħroġ iddur u l-arja u ix-xemx jaghmlulec tajjeb. Carrington jakbel miegħa li is-sauma ghandha issir f'dana iż-żmien u m'hux f'ix-xittia u jiena jidhirli li ghandhom ħafna raġun.

* * *

F'il faċċata 114 jtehimna li ma ghandniex nibżghu ghax nitillu il pis ghalix dañ ma jkunux ħlif laħam u xaħam ħżiena li tcun kieghed tagħmel gid cbir meta tehles minnhom. ũara is-sauma jaġra jitla il-laħam u f'kasir żmien u jcuñ laħam ġdid u tajjeb. «*it is a good riddance of bad rubbish. Physiologically there should be no real loss of strength till brain, nerve and muscle actually waste away; which never occurs while an ounce of flesh remains to be oxygenized.*»

(Tissocta.)

GHAL DAUC LI JIŁAĠIBU IL-ŁOTTU.

Daun jahsbu illi din hija it-triek l'actar facili biex uiehed jista jaghmel il fortuna tieghu mentri hija it-triek li spiss tuassal biex tirrovina lill familji. Jecc uiehed jirrifletti illi min jilghab ambo jista jirbah fost 4005, min jilghab tern jista jcuñ fortunat fost 117,480 u min jilghab quatern ijcuñ fortunat fost 2,555,190 chiecu sgru li hadd ma chien jilghab flusu taht daun il condizionijiet u ma chienx jippreferixxi IS-SELF tal flus bi PREMJI; b'daun il probabilita li uiehed jirbah hija bil bosta actar facili, il premji bil bosta acbar, u fl-aħhar dac li hu actar INTERESSANTI hu illi il flus li uiehed johroġ ma jcuñ katt mitlufa, anzi spiss jigri li jcuñ rimborsat id-doppju. It-titoli Panama u Congo huma l'actar interessanti ghalix ghandhom sitt estrazjonijet fis-sena u il premji huma colossali, huma jigu mibjugħa b'rati mensili ta 5sc. bid-dritt li uiehed jista jipparticipa m'il premji sa mil'euuel pagament.

DIFFIDA—id-Ditta haun taht iffirmata hija biss responsabbli għall contratti li jgibu il firma tas-sottoscritt: cull cuntratt iehor m'hux riconoxxut validu, u jcuñ inutili cull tgemgim.

Min ijrid informazjonijet ohra ghandu jmur ghand

C. BORNACCINI

119, Strada Teatro, Valletta.

IS-SANĦAR FALZUN.

(*Jissocta minn numru ta' kabel.*)

«Izda xogħof bla tarf m'il pis li rafa fuk spallejh għaliex laħak fi żmienijiet imħaūda u coroh ta's-seūū. Bdeū biex jonksuh il flus,—il kofol ta' collox: u il Papa ħallih jissellef fuk il bini ta' l-Ordni. Ried jixmec xi ħaġa lil l-Iskof m'irrenti tieghu. Mons: Royas thanfes bl-icreħ u hebb għalih bla ma ħafirhielu katt. Billi chien haūn l-aħjar żgħažgħ ta' l-Eūropa bhala Cavalieri li chienu mzejna b'cull ġuriel, ġid u draūūiet ħżiena, l-aħjar nisa imgerfa ta' dac iż-żmien imbiexchel chienu jġu l-haūn merħla merħla b'mod li il Belt tagħna chienet saret bħal Babilonja oħra imfaūra b'cull ħažen u għamiġ m'hux xierak. Il poplu beda jithassar ucoll u in-nisa tagħna bdeū ma jibkghux l-ura tant li sa'l-lum bakghu nieżlin fostna ħanfa cunjomijiet ta' aħjar Cavalieri. La Cassiere chien bniedem ta'r-ruħ nisk u dana ma dakklū xejn tajjeb f'ūidintu. Chečča għalhecc barra m'il Belt lil daūc in-nisa ħżiena collha u rażżan lil bosta m'il aghar Cavalieri. Dana naffarhom contra tieghu u bdeū jaħdmu minn taht biex ijgarr-fuh, meghjunin m'il Iskof u m'il kassisin talli ried ijmiss irrenti ta' l-Cnisja. Biex tagħkad il bičča ġriet ix-xniha li il Gran Sinjur chien gejj m'il ġdid jaħbat għalina. Dun Ġūann t'Aūstrija bagħtilna xi għajnuna izda dic il klajja ma chienetx ħlief duħhan bla xiāa. Imbeda S. Ġūann fuk id-disinn ta' Cassar, il Palazz f'loc id-dar ta' Eustac Del Monte li chienet l-efiūel ūaħda li imbniet f'il Belt, u il Bereġ. F-1572 ġie jarana Mons: Zahra, Iskof ta' Vico, u malti bħalna. La Cassiere ferah bilā bla tarf għax chien xtak jara Iskof lilu f'loc Royas li fl-aħħar ġie icconsacrat fl-1572. Dana xeuūex il Cleru billi għafsu f'ġidu u xeuūex lil Cavalieri spanjoli contra La Cassiere għax chien ilu ma jsir Gran Mastru minn pajjishom ħafna. B'hecc beda jithallas contra tieghu. M'il ġdid ix-xniha ta' t-Toroc, li ūara ħafna taħbit reggħet taret ma'r-riħ. Royas mar Ruma jaħmi contra il Gran Mastru; dana talab Visitatur Apostolicu u ġie haūn, fl-1575. Mons: Duzina bhala Ingizitur. B'hecc f'Malta il poplu chien maħcum minn erba rjus: il Gran Mastru, l-Iskof, l-Ingizitur u il Captan ta' l-Virga (il Hachem) li chellu is-setgħa li jghallak saħansitra in-nies ta' l-Imdina u ta' l-irħula li chienu jagħmlu magħha; u it-taħūid cotor bla tarf. Mons: Duzina żar il cnejjes ta' Malta u Għandex collha u lili chien hatarni biex natih dakka t'id seūūa. Sibna taħūid b'il ħmiemel. * Il Papa sejjah lil Royas f'Ruma biex ijrakkad ftit it-tixūix li chien haūn; izda nibet il Priur Ventimiglia li beda jhaūūad biex ijnakkghu lil La Cassiere u jtellghu jaħchem l-Ordni f'locu lil Cav: Romegass. Il Papa bagħat għal Fra Grimaldu Marmarā biex ijfiehmu il gāzzra chit chienet imħabbla, izda il Gran Mastru ħatfu u għalku f'il ħabs ta' St. Auglu għaliex kal li chien ugonott. Il Papa nafar u talab ħakk. La Cassiere chellu jibgħat zeūġ Cavalieri biex tetta il praspura għaliex intebah li chien daħħlu fl-ixcora il ħajjen Romegass. Ma' dana intilfet ix-xini S. Paul makbuda m'il algerini; seba Cavalieri katlu lil Cav: Carrea f'daru u chellu jistrangulahom u jifgħhom bl-ixchejjer il baħar. Beda jinħass il ġuħ ucoll. Tkankal xi tleūūim bejn il Gran Mastru u l-Iskof il ġdid Gargallo talli dac chien ġieb l-Iskof Torres biex jicconsagra S. Ġūann. Ixxeūūu ucoll il Cavalieri franciżi izda indaħal il Papa u berred collox. Chečča minn haūn il Lhud collha. Tkanklu ucoll il Ġurati contra

l-Iskof u La Cassiere żamm magħhom. L-Iskof scunnicahom izda bosta kassisin żammeū magħhom u b'hecc il cleru imferak f'zeūġ tajfiet contra xulxin. Il Gran Mastru kabbad lili u lil Fiscal Valer Micallef biex inūiddbuh izda ma taniex ūieden u ried ijmur Ruma. La Cassiere daūūar b'in-nies tieghu il Palazz ta' l-Iskof u bosta m'il kassisin nafu għal dana. Il Cunsill ta' l-Poplu bagħat għand il Papa l'in-Nutar Matteū Briffa u l-Ordni lil Cav: Loubeux de Verdala. Il Papa reħa collox f'idejh l-Arciskof ta' Monreal li seūūa collox. Għacches il-lagħaba ta' l-carti u ta' d-dadi u ħolok ħafna liġijiet godda nisk aħjar minn daūc li chien hemm kabel».....

Haūn telgħet il kaddeja tilheġ it-taraġ biex kaltilhom li hemm Tona ta' t-Tabib Xara tolfok u tati fuk ūiečča chemm tiflaħ għaliex is-sinjur tagħha chien kieghed ijmur u riedet xi għajnuna. Patri Damjan telak jġri bħal suffarell biex jilħku għaliex chien ijkerr għandu u Pinu għamel bħalu. Meta ūaslu sabuh ġa chiesah mejjet għaliex chienet inkasmet xi arterja f'kalbu li chien ilha maħsusa ħafna u ma tatux żmien lankas biss li jitchellem. Tistgħu taħsbu chemm għela għalih cull min chien jafu lil dana il bniedem għaref u ta' kalb tajjba u ħanina ma' l-fkajjrin collha u li chien ijħobb tant lil pajjis; u l-actar ta' Falzun għaliex tilfu ta's-seūū fih ūiečhed mi' l-egħzeż ħbieb li chellhom. Meta difnuh il Catidral marru collha ūarajh u bakghu jsemmuh u jtaħħruh għal ħafna snin ūara għaliex ħabib ta' l-kalb u li chien ijħobbhom u jakbeż għalihom bħalu ma chienux sejjrin ijsibuh chit ġieb u laħak.

* * *

Il meūt ta' t-Tabib Xara bixclet tant il ta' Falzun li ma bakghux jiltakghu actar biex jitchellmu fuk l-istorja tagħna. Patri Damjan ftit li xejn chien jersak billi chien imħabbat ħafna b'ix-xogħol cbir li chellu. Ma' dana ūakgħet marida Rużanna li bdiet sejjra l-ura b'is-sieghat bla ma hadd sata jifhem xi ġrala u m'it-tkakkija cherha li chellha cullħadd ħaseb li chienet sejjra taka marida b'sidirha u titgerbeb ġo' l-kabar bħal bosta minn ħutha. Marija ġiebet f'id-dinja tfajjla ta' ħleūūa u ġmiel li ma bħalu u li semmeūha Smeralda. De Saquēville chien irħihom għal ftit żmien qūieti billi chien imbiexchel fit-tixūix contra il Gran Mastru, u Ambroġ u Ħamid chienu ta' sicūit jiltakghu biex jiftieħmu dejjem chit jagħmlu ħalli jdahħluh f'il mansba u jekirduh darba għal dejjem. Pinu chien mitluf ūara Rużanna, billi chien ijħobbha ta's-seūū, u chien ijkatta il ġranet sħaħ ħdejn rasha, jdur biha. Iz-żmien beda jgerbeb ġmiel u il jum li jithallsu m'il chiefer Cavalier ma chienx hemm li jaasal. It-tieġ ta' Pinu ma' Rużanna chellu jithalla f'il ġenb ucoll billi ma chienx galbu li jsir meta hi chienet tbiddlet f'malamira. B'hecc ūasalna fl-1580, meta Sidor chien laħħak ġmiel u l-erba snin magħluka tieghu u chien fuk ruħu, dejjem daħkan u jitlegħeb, donnu bżara.

F'dic is-sena tkanklet taħūida cherha ħafna li ūegġgħet m'hux ftit kalb il Gran Mastru. L-iskalli Impellizzieri, biex ma jġix imtarraf minn Malta, għarraf lil La Cassiere li ħbieb l-Ingizitur chienu kieghdin jinsġu bejniethom confoffa cherha biex jekirduh b'toscū li chien b'iz-zejjed li ūiečhed ijčappaslec ħūejjġec biħ jēū is-sigġu fejn tokghod biex joktloc. L-Impellizzieri semma l'it-Tabib Toni Bonell, lil Carlu Margiglione, lil Placidu Abela u lil l-ispizżjar ta' l-Isptar, Toni De Laude. Izda billi daūna chienu taht il ħacma ta' l-Ingizitur il Gran Mastru ma satax jagħmel ħakk minnhom u għalhecc chiteb lil Cardinal Savelli biex jerħihomlu f'idejh. La Cassiere kabbad lil Cav: Copones u l'it-Tabib Franceschetti, bniedem għaref ħafna għad li mcellak seūūa b'it-tagħlim ta' Calvinu. Daūna kieghdu

* *Atti della Visita (Manuscript f'il Biblioteca.)*

L'it-Tabib Bonell fuk il *cavallett* u hakruh tant biex ijghid li chieniu imxeūxin m'il Ingizitur biex joktlu lil Gran Mastru li fl-aħħar stkarr dac li riedu. Izda malli halleūh raġa ċaħad. Il Cavalieri meta semghu b'dic il ħruxija sibli u kamet ghagħha tant cbira li chellhom jitilku collox f'idejn il Papa biex seūiha m'il aħjar li sata, hu. Griet m'il ġdid ix-xniha li it-Toroc chieniu ġejjin jaħbtu għal Għaūdex izda ma chienet xejn minnha. Beda jinhass il ġuħ u sar tgemgim cbir contra La Cassiere ghaliex kalu li ma hasebx biex jaħzen il kmuħ ċit chien ijmissu. Dana compla harrax lil daūc il hafna Cavalieri li chien ilhom hafna jaħmu contra tieghu biex ijgarrfuh jeū biex jiehdulu is-setgha m'idejh billi chien jimxi bl-jebes nisk magħhom. Percimes fost daūn chien De Saqūeville. Minn mindu il Gran Mastru beda jtarraf in-nisa ħżiena collha f'Għaūdex jeū ϑ rhula, hađu fuk demm id-dars nisk; u billi chien il ħabib ta' kalb ta' Romegass u dana chellu tama cbira li jnakkka lil La Cassiere biex jilħak f'locu beda actar ijxeūtex chemm jiflaħ contra ix-xūejjaħ Gran Mastru. De Saqūeville chien ħabib ta' kalb ucoll ta' l Prior Cressinu li chien jobghod għal meūt lil La Cassiere, u għalhecc fis-6 ta' Lulju 1581 f'id-dar ta' daħa iltaka cunsill li fih ġie maħtur bħala Logotenent ta' Gran Mastru il kalbieni izda chiefer Romegass. Jumejn ūara dana b'in-nies tieghu ħabat b'il-lejl għal La Cassiere u ġarru kalb iz-żebliħ l-actar taħxi ta' Cavalieri iz-zghazagh u l-agħar nisa f'Sant'Anglu biex ghalku f'il ħabs ta' hemm u fejn dam sa harġu il Papa biex sejjaħlu f'Ruma. F'daūc il granet li chien haūn dac it-tixūix icreh collu ghaliex il pajjis interak biċċa contra il Gran Mastru u biċċa tavur tieghu, ūasal b'ix-xūieni il Cav: Chambrillan li meta sama bli ġara sibel bla tarf; mar thaddet ma' La Cassiere u ried johorġu imkar jaf li jcarċar sa' l aħħar katra ta' elfejn ruħ li chellu fuk ix-xūieni tieghu. Izda ix-xūejjaħ u tūajeb Gran Mastru ma riedx li jiċcarċar demm bejn l-aħħa imħabba fih u għalhecc berrdu chemm sata. Il Ġurati riedu jakbzu għalih ucoll u bagħtu jghidulu li chellhom inħejjija elfejn malti biex ijxerrdu demmhom ħalli jidduħ m'il ħabs.

Il Gran Mastru berridhom u kallhom li il Papa chien jaf jatih raġun b'iz-zejjed bla ċarċir ta' demm xejn. U hecc chien ghaliex ġie haūn Mons: Visconti li lakka' il Cunsill, cantarhom u kallhom chemm neġġghu kalb il Papa b'il għamil icreh tagħhom u ġieghel lil La Cassiere u lil Romegass biex jitilku lejn Ruma ħalli jsir ħakk seūia hemm. Il Gran Mastru telak b'mitejn Cavalier mieghu, izda mħabba f'ix-xita kalila li għamlet chellhom jistchennu għal ħames tijem shaħ f'San-Paūl-il-Baħar. Romegass telak ūara izda ūasa! kablu. Meta Romegass ried ijchellem lil Papa dana ma taħx ūiden, izda meta ūasal La Cassiere lakghu b'festi cbar ta' Sultan li chien. Dan kasam tant kalb Romegass li b'il għali kabdu id-deni, infena u fi ftit granet miet. Izda ūara li il Gran Mastru ūera li ma chellu ebda ħtija ta' xejn ħalla hemm ġildu ucoll billi miet f't-23 ta' Dicembru ta' tmienja u sebghin sena fl-1581. Saritlu festa sabiħa f'Ruma u gismu ingieb biex difnuħ f'San Ġuann.

De Saqūeville chien mar ma' ħabibu Romegass f'Ruma billi chellu tama kaūūija li jecc jilħak Gran Mastru dana jagħmlu xi ħaġa cbira. Izda it-tama tieghu chienet bla temma ghaliex m'hux talli dana ma irnexxielux izda chellu bħal ma ġieghlu jagħmel il Cardinal De Montalto jitolbu maħfra lil La Cassiere għal dac collu li chien għamel contra tieghu. Meta resak kuddiemu u talbu idu biex ijbusielu, il Cardinal b'il ħerra collha kallu:— «Inzel għa'r-rcopptejc, ja Cavalier xentūixi, u izzi ħajr lil kalb tajjba ta' Gran Mastru ghaliex

chiecu ilna li tajjarnilec rasec minn fuk għonkoc fi Piazza Navona.» Il Cavalier De Saqūeville għamel chif kallu għa'd-debbus ta' kalbu u ħelisha narda għal dic id-darba għad li chien korob il takt li chellu jħallas is-sisa kalila ta' cull ma għamel f'ħajtu b'meūtha l-actar ħarxa u li katt ma chien jobsor biha.»

XLVIII.

UT-TIEĠ TA' RUZANNA.

De Saqūeville ġie minn Ruma b'il għalla imdendla u għalhecc biex ma tantx jidher khuddiem in-nies mar tūarrab f'id-dūejra ta' San Paul-ta't-Tarġa. Malli Hamid sama b'il miġja tieghu bilġri mar jarah biex jifraħ biħ u tah il bxara li Ruzanna m'hux talli chienet fieket għal collox u ixxtitlet m'il ġdid izda li chienet bdiet tniedi biex tizzeūneġ, ūara tant gherusija tūla, ma' Baruni Pinu Gaūci.

De Saqūeville imbaram meta sama b'dina l-aħbar ghaliex ma ried katt li dic ix-xebba tant ħelūa u sabiħa u li hu chellu tant ġibda cbira lejha taka f'idejn haddieħor bla ma jistgħalliha l-eūel hu; u għalhecc talab lil Hamid biex ijhad-dem ttit moħħu ħalli jaraū chif jistgħu jaħtuhielu minn ġeūua idejh kabel ma jilħak ijtejjigha. Hamid tbissem jidħak u kallu li chien ġa haseb għal collox. Feħmu li it-tieġ chellu jsir f'il Palazz Falzun ta' l Imdina izda li Pinu, malli jtejjeġ, chellu jieħu lil Ruzanna xi erba t-ijem f'il palazz li chellu il Birgu, f't-triek ta' San Ġorġ, hecc chif nitilghu m'ix-Xatt krib il Cnisja ta' S. Laūrenz. Hu chellu il muftieħ f'idejh biex ijħejjilhom collox m'il aħjar. Il ħsieb tieghu chien dana: li dic inħar ta't-tieġ jieħu lil u lil Balliju De Goutre chissinchiss hemm ġeūū u jaħbiħom f'camra tejn chien jūhem hu. Chellu jchebbes il forn f'il cantina bla ma jħalli jintebaħ lil hadd biħ u jara chif jagħmel biex f'dic il fixcla u il ghagħha ta't-tieġ ijnizzel mieghu lil Sidor ucoll. Malli jidħlu Pinu u Ruzanna jakfel il bieħ tajjeb minn ġeūūa, jisgħol darbtejn biex De Saqūeville u De Goutre johorġu fukhom b'ix-xūabel misluta, il Cavalier jaħtaf lil Ruzanna f'idejh u De Goutre lil Sidor u hu jieħu ħsieb il Baruni billi jorbtu, jnizzlu il cantina u kuddiem il għarusa tieghu stess jifgħu f'il forn jinxteħa biex jehilsu minnu m'ir-riglejn darba għal dejjem. Ūara, De Goutre jitlak lejn l-Isla b'Sidor, il Cavalier lejn San Paul-ta't-Tarġa, f'caless li jkun hejjielu, b'Ruzanna, u hu jifti il forn seūūa u cutu cutu jbeūūeġ lejn l-Imdina bla ma hadd ijkun jista jcollu l-ankas xamma ta' dac collu li ġara.

De Saqūeville għannak lil Hamid b'il hena li ġarrab meta sama dac collu li kallu, u tfixchel chif jibda jizzih ħajr u chif jibda jħallsu għal dac collu li chien kieghed jagħmel mieghu. Meta damu jithaddtu fuk ħafna ħūejjeġ oħra, ghaliex il Cavalier xtak jaf dac collu li chien ġara f'chemm chien ilu imsiefer, Hamid telak lejn l-Imdina b'il kaddis li chellhom jerġġghu jaraū irūieħhom ħalli Hamid ijgharrfu seūūa meta chellu jsir it-tieġ u chif chellhom jagħmlu biex dac collu li jkun nisġu jirnexxi m'il aħjar.

Hamid meta tbieghed ttit m'id-dūejra takka daħca l-actar ħarxa contra il Cavalier ghaliex teħem li chien daħħlu d'id-darba ġ'ox-xibca sġur u li ma chienx sejjer johroġ minnha chif ġieb u laħak; u tala jcaruat lejn l-Imdina biex ijsib lil Ambroġ u jfehmu ħaġa b'ħaġa dac collu li chien niseġ ma' l cavalier De Saqūeville.

Il Cavalier m'il banda l-oħra katta il-lejl ijħenden, imdahdah fi hleuħa l-actar cbira, meta fehem li sejjer m'hux biss jieħu l-libnu taħt idejħ u jargħa jati dakka ta' harta l-actar cherħa lil Ambrog, izda ucoll li fl-aħħar jistghalli lil dic il helħa Ru-zanna li chien ilu is-snin il cħar mitluf ĩara ġmielħa bla ma irnexxielu katt li jagħmilħa tiegħu.

Hamid malli ĩasal, mar sab lil Ambrog, ingħalku f'ca-martu u fieħmu collox x'chien thaddet ma' De Saqħeville; u Ambrog ma' satax ħlief ijfaħħar b'is-setgħa ta' kalbu collħa dic in-nisgħa sabiħa u b'il għaħal li biħa chieno sguri li jak-bdu taħt difrejħom lil dac il karricki Cavalier u jpatuħielu chif chien ħakku darba għal dejjem.

Għalhecc Ambrog ħaregħ biex ijsib lil shabu Ġuzepħ ta' Luka u Ġannicol, li chien fik għal collox, ħalli jiftieħmu chif chellħom ijgħibu iriħieħhom f'dic il praspura. De Sa-qħeville, dic il-lejla stess, nizel, malli raxx id-dlam, għand De Goutre l-Isla biex tarraħu xi ħaġa fuk dic il *caħħa* ġdida. Il Balliħu għoxa b'id-dakħ u kallu li chellu jatiħ dakka t'id b'kalbu collħa u li chellu jieħodlu ħsieb Sidor sa chemm jigi għalih biex ijsiefru.

Il ġurnata ta't-tiegħ ĩaslet u ĩara dac in-nichet collu li għaddeu minnu ta' Falzun lil Ru-zanna riedu jagħmlulħa tiegħ sabiħ, chif chien jixrak lilħa u lil għarus tagħħa—il Baruni Ġaħci. Stiednu għalhecc l-akħa nies ta' Ġzira u fetħu idejħom għal darba biex cullħadd johrogħ jiftaħar biħom.

F'daħc iz-ħmienijiet il ĵum ta' ġħors chien xi ħaġa cbira għal mara billi dina dartejħ biss chienet tista turi uicħħa kuddiem cullħadd, dic inħar li ittejjeġ u dic inħar li tmut. * Biex uieħed jista jithem ftit chemm chieno jzommu moħbija l'in-nisa tagħħa, b'għejra ta's-seuħ għarbija, irrid infehimcom chif l-Iskof tagħħa Tommaso Gargallo chellu f'is-Sinodu li ħaregħ f'it-13 t'April 1610 jħuħdeb seħħa b'il fomm ta' Cap-pillani l'in-nisa tagħħa biex ma jibkghux li ma jisimghux kud-dies f'il ħdud u il btajjel l-oħra biex ma jurux uicħħom, għal-ħex ma jħunux laħku ħargħu għall cħisja għal ta' euħel. f'id-dlam, imgeħħra f'ic-ħulkana. **

* *Abela e Ciantar—Malta Illustrata. II. 770.*

** *Synodus Melivetana Secunda li jinsab manuscritt f'il Biblioteca tagħħa. «Tollatur etiam, si aliquo modo fieri potest, abusus, qui hactenus in nostra Diocesi inolevit, quod puellae inuuptae diebus festiuis de praecepto Missas non audiant, sed domi remonent; ed enim valde absurdum advidetur, et Parentes in hoc maxime sunt arguendi... quapropter monendi sunt a Parochis, ut abusum istum improbandum dimittant.» F'dana is-Sinodu chien ħatar ucoll b'Patrun u Protettur ta' Malta lil Martri S. Publiħ, u hu chien li bena il Culleggħ ta' Ġesħiti l' il-ħum sar Liceo u Università. u li ġieħ lil daħna il Patrijiet fostna. Fl-1591 chien ħaregħ Sinodu ieħor li fiħ chien ġieghel lill Cappillani li jħisru l-Ewangelju f'il kuddiesħa u biex daħna ma jiggħildux u ma jilgħajrux minn fuk l-artal ma daħc li ma jatuhomx l-għexur (id-ħieħħa): «quia actu compertum est, nonnullos Parochos intra missarum solemnita in altare esse rixosos.» Neħħa ucoll in-neuħieħħa minn ĩara il mejjtin u ħeddħom li jħcumnicahom jecħ ma jobdux. Ġanħar ucoll l'in-nisa mallin talli meta chien iħrautilħom xi ħadd ma chieħux jidħlu actar f'dic il cħisja għal ħmien tħil imħar jafu li ma jisimghux kuddies jeħ jħkarbnu actar, u uħdeħ lill Cappillani li jecħ ma jidħlux sa xaħar ma jħalluħomx jagħmlu il pre-cett, barra milli jakghu fl-isħomunica. Min iħrid jakra actar f'it-tul fuk dana l-Iskof li chien dam jaħchem id-Diocesi għal 37 sena u chien dejjem għandu x'ijghid u l-actar ma' l Canonici li darba rabħom ma denb iz-ħuħemel, biex niħħilħom il Curja għax ma semghux minnu u baka xi ħadd minnħom mejjet ucoll, jakra il Biblioteca Maltese ta' Avucaħ Mifsud, il Comm: Del Pozzo, Abela, Ciantar (De Beato Paulo), Can: Ascħak (Notizie memorabili di Malta,) Mons; Imħroll (Annali della Sacra Reli-gione), Ferris, Miega, Boisgeliħ, u oħrajħ.*

Chieno ucoll biex ĵuru li hemm xi xebba għa'ħ-ħuħieġ t'xi dar-ijħaħħlu kasba fuk il bejt b'mactur ijħerper fiħa jeħ imħalla jeħ ijkieghdu xi kasrija b'il kronfol imxeblec f'xi tieka għal barra it-triek, u għalhecc il *ħurja* chienet f'dac iz-ħmien issir b'festa sabiħa. Għalħex iz-ħuħieġ chieno jiftieħmu fuku il missier-ijiet u l-ommijiet b'il ħuttaba u l-ulied ma chienx ijcollħom ħlief ijmejjlu rashom u jghidu iva. Il għarus malli chien ijsir il fteħim fuk id-dota, chien jibghat lill għarusa platt ħut marbut u im-ħzejjen b'ħafna ħagarelli u f'ħalk il ħuta l-actar sabiħa chien ijkieghdilħa ħurħett jeħ ġaħħra li tkum ħafna flus scønd ix-xiber tiegħu. ĩara xi ġranet chienet issir il *ħurja* kuddiem il kraba u il ħbieb, izda kabel ma jħalluħ il għarusa tidher il chenna u li mdanna * chieno ĵmorru f'il għorfa ta' ġneħna u hemm jishku f'mehrieħ ftit hleuħa u ħuħħar b'niscata melħ u ĩara li jħalltu collox b'il għasel malti sa jagħmluħ bħal imghakkad ijseuħbu ftit minnu f'ħalk il għarusa ħalli fommħa jħun hleuħu u cliemħa ħorr chemm jista jħun ma' l għarus li jħunu chis-bulħa. Lill mistiednin chieno jatuhom jixorbu ir-rosolin u jieħlu il mastazzol u il biscottini ta' leuħ morr, u l-għarus u niesu dic inħar chieno jatuhom l-imħibat ** lill għarusa li actarx chieno jħunu brazzuetti, imsielet jeħ labar li jħumu il flus-ta's-seuħ. Il għarusa chienet tati lill għarus mactur ta' ħarir b'il bizzilla. Nies il għarus chieno jatuhħa barbazzal b'turija ta'r-rabta. Il għarus chien jatiħa ucoll ic-ħurħett ta' chelma li chien ijħun b'ħeugħ idejħ imghakkdin flimħien b'turija ta' għakda u mħabba lejn xulxin. Ma' tul l-għerħisja ftit chieno jaraħ il xulxin u meta chieno jitchellmu xi ftit chien dejjem ijsir kuddiem xi ħadd ta'd-dar għad li f'il familja il għonja u l-actar minn mindu chieno rifsu f'pajħisna il Cavalieri, ma chieħux għadħom ijsiru il ħuejjeġ b'rekka hecc cbira.

Nistghu naħsbu li Pinu, billi chien uieħed m'il oghna nies ta' Ġzira ma nakasx li ma tax lil Ru-zanna ħafna imħibat sbiħ u l-actar billi chien ijħobbħa daks id-daħl ta' għajnejħ. Dic inħar ta't-tiegħ Ambrog, bħala l-actar uieħed cbir f'il familja, kieghed fuk uicħ Ru-zanna star ta' filoxħ li minn taħtu chienet tidher seħħa il-libsa li tghaxxkec ta' l-imbruccat li chellħa fukħa u il ħafna deħeb u ġaħħar li chieno jħisuħa. Resku x'uħud tuk in-nisa li chien hemm mistiednin u tħeu ijħarrtulħom il ħuejjeġ is-sbiħ li chellħom fukħom izda f'cull tħerita chieno jħemħulħom arzella ta'd-deħeb. § Bosta chieno liebsin b'il ġeħħira ta' l bellus irraccmata b'il tħuri rkak u miħghuda b'l-antaccoli u l-ħaġar fin. Il biħħa il cbira ta' l ħuejjeġ chieno jħunu ta' l-lama ta'd-deħeb jeħ ta' l fidda. Hecc imlibbsa Ru-zanna ħarġet imdaħħra minn niesħa u krabħa u m'il ħafna ħaddara li chien hemm mistiednin għall ġħors u li biex jaraħħ chienet ġriet ġħodu ġħodu Malta collħa bi ħarħa. Ma ġenb Ru-zanna mexa il Baruni Ġaħci u it-tnejħ taħt star §§ ta' l ħarir li chieno jerfghuħ l-akħa erba ħaddara li chien ijħun hemm mistiedna. Kuddiem l-għarajjes imħeu bosta dakkaka b'il vjolini u il chitarri li ta' cull xejħ chieno jieħfu u jghannu xi għanja sabiħa fuk il hleuħa ta' l imħabba, u biex ijfaħħru dakka il għarus u oħra il għarusa u bosta m'il ħaddarħa chieno jħkabblu ir-rimi ħalli jfaħħruħom ftit ħuma ucoll.

(*Jissoħta*)

* *Omm il għarus u omm il għarusa. ** rigali. § Dac collu li għedt u li għad ingħid fuk id-draħħiet ta't-tiegħ ta' l antichi Mallin hu meħud m'il Malta Illustrata ta' l Abela e Ciantar Vol. II. §§ baldacchin.*

ST. PAUL'S INSTITUTE

28A, Strada St. Ursola — Valletta.

Dana l-Istitut, imüakkaf m'is-Sur Cesareo fl-1878, u minn uara il meut tieghu riformat u dirett mir-Reverendu Dun Ġuann Gauci, M.A., DD., meghjun minn Dun Ġusepp Darmanin B. Lit., DD., Surmast fis-Siminarju, u minn sitt Surmastrijiet ohra seculari, biex jipprepara tfal ghal-Liceo, gha's-Seminarju u gha'd-Dockyard, raġa fetah, uara il vaganzi, fl'4 ta' Settembru li ahna fih.

Dac il ġenituri, illi jixtieku jidabbu l-uliedhom f'dan l-Istitut huma mitlubin li jiehduhom fil ghodu m'id-9 sa nofs inhar.

X'isir f'dan l-Istitut juru biċ-ċar ir-risultati sbjeħ li chellu fl-ahhar esamijiet ta' l-Liceo fejn m'il ghaxra li ippresenta ghad-deu tmienja b'punti gholjin hafna.

Ahna billi nafu chemm hi cbira il hila ta's-Surmastrijiet li hemm ijghallmu nirraccomandaħ b'kalbna collha.

SNIEEN! SNIEEN! SNIEEN!

Il Chirurġu-Dentista Alfonso Urso javza lill clientela tieghu li biex ijcn jista jakdiha ahjar minn Rahal Ġdid niżel jokghod il Belt, fil Strada Stretta Nu. 156, cantuniera ma' Strada San Giovanni u fejn hu armat b'coll xorta ta' ghodda moderni u m'il ahjar biex ijcn jista jaghmel bridge u crown work, u xoghol fuk il metal chif ijmiss u bi prezzijiet moderati tasseu.

Sejjer Johrog'

IR-RUH NISRANIJA KUDDIEM GESU' SACRAMENTAT

SIEGHAT TA' ADORAZJONI

TA'L

CAN: TEOL: LUIGI VELLA, D.O.

T A G H A U D E X .

Dina l-euuel taksima ta' dana il ctieb tant sabih u mehtieg ghal min ijrid ijsalva ruhu sejra toħrog gha't-tieni darba billi l-euuel harga inħatfet fi żmien kasir, ghad li minna chien gie stampat ghadd cbir ta' copji. Billi hafna talbu lill imfahhar chittieb b'il malti Can: Vella dana thajjar jighbor l-imsieħbin biex jecce ijsib b'iz-zejjed jargħa johrogha. Ma dac li chien fih kabel bi ħsiebu jzid xi haġ' ohra. Jcun ijcum XELIN U ERBA SOLDI mal cunsinja u ghal min ma jcunx imsieħeb actar. Il-legat u indurat xelin u ghaxar soldi: Min jissieħeb fi tnax il copja jieħu uahda ohra b'xejn.

Min ijrid jissieħeb jista jicteb ucoll lili jeħ lil Can: Vella, Strada Sabina, Città Vittoria Għaħdex. Dana il ctieb ta' chittieb tant gharef nirraccomandahulcom b'kalbi collha.

Min ijrid jixtri macna ta't-thin u ta' l ghagin moderna *uso Napoli* jmur fejn hi kieghda, Strada Reale, No. 10, f'Ha'z-Zebbuġ.

TÈ TA C E Y L O N

'MARAVILLA'

IPPREMJAT B'GHAXAR MIDALJI

TAD-DEHEB

GHAL

KAUUA IT-TOGHMA U IS-SAFA TIEGHU

JINBIEGH 1s. 8d. & 1s. 10d. IR-RATAL

GHAND L'AGENTI F'MALTA

C. CAMILLERI & SONS

50 u 51 Strada Mercanti il Belt

CAMPJUNI TA DAN IT-TE' JINTGHATAU B'XEJN.

BRITANNIA

STABILIMENT G'DID

Ta' Ferramenti, Ghodod, Huejjeg ta'
Chimica u Fotografija, Zebgha, &c.

BRITANNIA

BRITANNIA

INJAM

ta' l' ahmar, ta' l' abjat, u ta' l' cauba.
Collox m'il irhas u m'il ahjar.

BRITANNIA

Biex tinzammu b'sahhitcom

IPPURIFICAU

BIDDLU

u SAHH'HU

DEMMCOM

BID

DEPURATIV

RICHELET

Dauc collha li jridu jiccurau rüiehhom u jinzammu dejjem b'sahhitom minnghajr ma jinhakru b'cull xorta ta' mardijiet ghandhom jiehdu DARBTEJN jeü TLIETA fis-sena minn din il medicina DEPURATIV RICHELET li jista jingieb minn ghand dan is-sinjur:—

Monsieur L. RICHELET, 13, rue Gambetta, SEDAN (Franza).

Haun Malta jinx tara minn ghand **L-Ispizzjar Alfredu Cumbo** ta' Strada Rjali, 26. Il Belt.

Min hu marid bl-ANEMJA (fakar ta'demm) u jrid ijfiek F'GHOXRIN gurnata jiehu

**L'ELIXIR
TA' S. VINCENS DE PAOLI**

Is-Sur G. Muscat üara ghaxar snin ugiegh ta' ras kaüüi bla ma sata jfejku b'xejn ma't-tielet flixcun ghaddielu collox. Is-Sur Rinaldu Perini ucoll fejjak l-ibnu, ma't-tieni flixcun, minn anemija kaüüija. Dauna is-sinjuri ucoll li sejr insemmu ippruvaüh tukhom stess-jeü fuk xi hadd iehor u hargu jistahru: Dr: Edward L. Vella; Dr. Paolo Sammut (Sliema); Prof: Dr: C. Sammut; Prof: Dr: G. O. Galea; Farm: C. Arpa; Farm: G. Gili; Prof: Dr: S. Grech; Onor: Dr: A. Pullicino; Dr: L. Albanese; Negte: G. Tagliaferro; G. Sultana; Ant: Diacono; Avv: Francesco Cardona u hafna ohrajn.

Jinbigh fl-ispizzjerija ta't-Tabib

FABRIZ BORG.—Il Belt.

267, STRADA REALE.

Is-Sur Raff: Bonello

TA' STRADA LEVANTE, 131, IL BELT

(Hdejn il Cnisja ta' Sta. Lucija)

ghandu ghal bejh cull xorta ta' hgieg, zebgha, zjut, insiemer, ghodod, huejjeg ta's-Sanita, ta' gass, fornimenti ta't-tiebet, lampi ta'l-pitolju li jixilghu b'il matel b'daül kaüüi u sabih üisk u hafna huejjeg ohra bhal daün ta' l' ahjar qüalitä u bi prezzijiet m'il orhos. Ippruvaü biex taraü chif tohorgu cuntenti sgur.

MIN IJRID IJNADDAF IR-RAM JEÜ METALLI OHRA BI RHIS HAFNA, B'LUSTRU M'IL ISBAH U MINN GHAJR EBDA PERICOLU TA' HRUK GHALIEX MA FIHX NAFTA BHAL L-OHRAJN NIRRAC-COMANDALU IL

METAL POLISH "PHONIX"

LI JINBIGH GHAND L-ISPIZZJAR ALFREDO CUMBO TA' STRADA REALE, KUDDIEM IL CLUB, IL BELT, GHALIEX META IPPRUVAJTU SIBTU TAJJEB TASSEÜ, IRHIS U BLA PERICOLU LI TISTGHU TINHARKU BIH.

IS-SECLU TA'N-NERVI.

Hecc sejjah is-seclu taghna il gharef Prof: u Senatur Mantegazza, u b'ir-raġun collu ghaliex il-lum ma haun hadd li ma hux mahsns b'in-nervi u l-actar b'il mishuta

NEVRASTENIJA

li kieghda iġġorr nies il Manicomju gozz, gozz. Ghalhecc l-ahjar tobbha kieghdin jithabtu biex ijsibu cura seüna ghal dia il marda ghaliex taun ta' gid bla tarf. Hafna ippruvaü izda hadd ma irnexxa daks il gharef u imfahhar

Prof: DE GIOVANNI ta' PADOVA.

li üara studju cbir sab il famus

ANTINEVROTICU

li kieghed ijfejjak jeü jaghmeil il gid lil cull min juzah.

F'Malta dan ijbighu

L-Ispizzjar ALFREDO CUMBO

TA' STRADA RJALI, TA'L BELT

IPPRUVAÜH GHALIEX MA JIBDIELCOMX!